

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จินตนาการ คือมรดกทางความคิดอันล้ำค่าของมนุษย์ เนื่องจากจินตนาการเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความคิดให้มนุษย์สามารถพัฒนาตน พัฒนาสังคม และพัฒนาชาติให้เจริญ หากแต่ก่อนจะได้เก็บเกี่ยวดอกผลที่งดงามนั้น ต้องรู้จักดูแล “ต้นกล้า” ของชาติอันหมายถึงความถึงเด็กให้แข็งแรงเสียก่อน โดยการหมั่นบำรุงกล้าเล็กๆ ด้วยอาหารสมองชั้นเลิศที่อุดมไปด้วยจินตนาการและรุ่มรวยด้วยความสนุกสนานซึ่งเป็นรสชาติที่เด็กใฝ่หา หนังสือสำหรับเด็กแนวแฟนตาซี ซึ่งมีคุณสมบัติทั้งสองประการครบถ้วน จึงได้ก้าวเข้ามามีบทบาทและกลายเป็นตัวเลือกอันดับหนึ่งเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว

ในเรื่องของจินตนาการนั้น เราสามารถแบ่งออกเป็นสองลักษณะกว้างๆ คือจินตนาการที่อยู่ในกรอบของการรับรู้ในความเป็นจริง อีกลักษณะหนึ่งคือจินตนาการเหนือจริง และด้วยเหตุที่จินตนาการในหนังสือสำหรับเด็กแนวแฟนตาซีนี้มีลักษณะเป็นจินตนาการที่อยู่นอกเหนือความเป็นจริง จึงมักถูกตั้งคำถามอยู่บ่อยครั้งถึงคุณค่าที่มีต่อเด็ก ในประเด็นนี้ Mike Ashley ได้กล่าวไว้ว่า เรื่องราวอันเกิดจากจินตนาการเหนือจริงในแฟนตาซีสำหรับเด็กนั้น แท้จริงก็คือภาพสะท้อนของโลกซึ่งมีส่วนช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็ก ก่อนที่เด็กต้องเผชิญกับความเป็นจริง (reality) ในโลกใบนี้ด้วยตนเอง

There will always be different and challenging stories for children, for CFs [Children Fantasies] capture and broaden the imagination of a child. Whether they be subversive or instructional, it is by reflecting our world through the imagination that a child can prepare for reality.¹

หนังสือสำหรับเด็กแนวแฟนตาซี ที่หน้าปกมักเต็มไปด้วยรูปภาพและสีสันสดใสราวกับลูกกวาดหลากสี อาจทำให้หนังสือเหล่านี้ถูกพิพากษาว่าเป็นเพียงหนังสือที่ให้รสหวานลิ้นเท่านั้น แต่โดย

¹Mike Ashley, "Children's Fantasy: Conclusion," *Encyclopedia of Fantasy* (1999): 189.

เนื้อแท้แล้วหากพินิจอย่างถ่วงถ่วง หนังสือประเภทนี้มิได้แล้งสารอย่างທີ່คิด จินตนาการและความมหัศจรรย์กลับซ่อนความนัยที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อเด็ก

ภาพสะท้อนของโลกซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวมหัศจรรย์ในงานแฟนตาซีนั้น อาจเป็นการตั้งคำถามถึงแนวคิดที่ลุ่มลึกในเชิงปรัชญาเช่น ความหมายของการมีอยู่และการดับสูญของชีวิตมนุษย์ (Fantasy consistently asks the universal questions concerning (...), the meaning of life and death.)² อย่างไรก็ตาม Charlotte S. Huck นักวิชาการชาวตะวันตกได้กล่าวว่าการนำเสนอแง่มุมหรือประเด็นอันเกี่ยวพันถึงการวิพากษ์วิจารณ์สังคมปัจจุบัน คือความสนใจอีกประการของผู้เขียนที่มักปรากฏในวรรณกรรมแฟนตาซีสำหรับเด็กเช่นกัน

Fantasy, like poetry, means more than it says. Underlying most of the great books of fantasy is a metaphorical comment on society today.³

ผู้สร้างสรรค์หนังสือสำหรับเด็กแนวแฟนตาซีจำนวนมากไม่น้อย เลือกที่จะนำเสนอผลงานของตนโดยก้าวเดินไปตามเส้นทางสายนี้ ด้วยการสอดแทรกทัศนคติทางด้านสังคมผ่านเรื่องราวอันแปลกพิสดารตามแบบฉบับของความเป็นวรรณกรรมแฟนตาซี นักเขียนหนังสือสำหรับเด็กคนสำคัญอย่างเช่น โรอัลด์ ดาห์ล (Roald Dahl) และ มิชาเอล เอนเดอ (Michael Ende) ได้นำเสนอผลงานของตนในลักษณะดังกล่าวอย่างเด่นชัด

โรอัลด์ ดาห์ล เป็นนักเขียนชาวอังกฤษ เชื้อสายนอร์เวย์ มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ.1916-1990 ส่วนมิชาเอล เอนเดอ มีชื่อเต็มว่า Michael Andreas Helmuth Ende เป็นนักเขียนชาวเยอรมัน ผู้มีชีวิตอยู่ร่วมยุคร่วมสมัยเดียวกันกับดาห์ล คือมีช่วงชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ.1929-1995 ทั้งสองนอกจากจะเป็นนักเขียนชาวยุโรปร่วมสมัยกันแล้ว ทั้งดาห์ลและเอนเดอต่างก็เป็นนักเขียนเรื่องสำหรับเด็กผู้มีชื่อเสียงในระดับแถวหน้าของโลก แม้ผลงานของทั้งคู่จะเขียนขึ้นมาหลายปีแล้ว แต่ยังคงได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน เด็กๆทั้งจากซีกโลกตะวันตกและตะวันออกรวมทั้งเด็กไทยจำนวนมากไม่น้อยเติบโตขึ้นมาพร้อมๆ กับเรื่องเล่าของพวกเขา

²Charlotte S. Huck, *Children's Literature in the Elementary School*, 4th ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1987), p. 337.

³Ibid., p. 344.

หากมีผู้ถามว่าจะค้นหาเสน่ห์ของโรอัลด์ ดาห์ล และมิชาเอล เอนเดอ ได้จากผลงานใด วรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซีของพวกเขา คือคู่มือเคลยคำตอบที่ดีที่สุด แม้ว่านักเขียนทั้งสองยังผลิตงานเขียนประเภทอื่นๆด้วยก็ตาม เนื่องจากผลงานดังกล่าวมีความโดดเด่นและนับเป็นจุดขายที่สร้างชื่อเสียงตลอดจนทำให้ทั้งสองได้รับรางวัลต่างๆมากมาย ผลงานของดาห์ลเช่น *Charlie and the Chocolate Factory* และ *James and the Giant Peach* ได้มีการแปลและจัดพิมพ์เป็นภาษาไทยว่า *โรงงานช็อคโกแลต* และ *พีชยักษ์* ตามลำดับ และผู้เขียนก็ได้รับยกย่องให้เป็น “เจ้าแห่งจินตนาการเหนือจริง” ของยุค⁴ จากกรได้รับรางวัล “World Fantasy Convention Lifetime Achievement Award” ในปี ค.ศ.1983 ส่วนเอนเดอ เจ้าของผลงาน *Momo* หรือ *โมโม The Neverending Story* หรือ *จินตนาการไม่รู้จบ* ในฉบับแปลเป็นภาษาไทยที่เรารู้จักกันดี ก็ได้รับการยกย่องให้เป็น “นักเขียนแฟนตาซีผู้เป็นเอกแห่งศตวรรษที่ยี่สิบ” (a major figure of 20th century fantasy)⁵ นอกจากงานเขียนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผลงานเล่มอื่นๆของพวกเขายังสามารถสร้างชื่อและคว้ารางวัลหลายรางวัลทั้งจากในและนอกประเทศของตนได้อีกด้วย

อย่างไรก็ดี การที่ผลงานของดาห์ลและเอนเดอ จัดอยู่ในงานวรรณกรรมประเภทเดียวกันคือวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซี ย่อมปรากฏลักษณะบางประการที่เหมือนกัน แต่ด้วยความเป็นปัจเจกชน อาจส่งผลให้รายละเอียดของเนื้อหาและทัศนคติต่อสังคมที่ปรากฏมีความแตกต่างตามภูมิหลังนักเขียนและสภาพสังคมที่แวดล้อมนักเขียนเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่อันเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดทิศทางของการสร้างงาน เรื่องของความเหมือนและความต่างในรายละเอียดภายในรูปลักษณะของวรรณกรรมประเภทเดียวกัน จึงนับว่าน่าสนใจยิ่งสำหรับการค้นคว้าวิจัย จุดนี้จึงถือเป็นปฐมบทสู่การเริ่มต้นการศึกษาการเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซีของโรอัลด์ ดาห์ล กับ มิชาเอล เอนเดอ ดังปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะวรรณกรรมเด็กและองค์ประกอบวรรณกรรมในวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซีของโรอัลด์ ดาห์ล กับ มิชาเอล เอนเดอ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อสังคมของนักเขียนทั้งสอง

⁴โรอัลด์ ดาห์ล, *พีชยักษ์*, แปลโดย สาลินี คำฉันท์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ผีเสื้อ, 2542), หน้า 7.

⁵John Clute, "Ende, Michael," *Encyclopedia of Fantasy*: 319.

1.3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลงานของโรอัลด์ ดาห์ล และ มิชาเอล เอนเดอ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะงานเขียนแนวแฟนตาซีสำหรับเด็กที่แสดงถึงทัศนคติของนักเขียนที่มีต่อสังคมอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ผลงานของโรอัลด์ ดาห์ล มี 10 เรื่อง ได้แก่

1. *James and the Giant Peach*
2. *Charlie and the Chocolate Factory*
3. *The Magic Finger*
4. *Fantastic Mr. Fox*
5. *Charlie and the Grass Elevator*
6. *The Twits*
7. *George's Marvelous Medicine*
8. *The BFG*
9. *The Witches*
10. *Matilda*

ส่วนผลงานของ มิชาเอล เอนเดอ นั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้นับแปลจากต้นฉบับภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้ทั้งหมด 3 เรื่อง อันได้แก่

1. *Jim Button and Luke the Engine Driver* ฉบับแปลของ Anthea Bell แปลจากเรื่อง *Jim Knopf und Lukas der Lokomotivführer*
2. *Momo* ฉบับแปลของ J. Maxwell Brownjohn แปลจากเรื่อง *Momo*
3. *The Neverending Story* ฉบับแปลของ Ralph Manheim แปลจากเรื่อง *Die unendliche Geschichte*

1.4. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหนังสือ (Documentary Research) เป็นหลัก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดโครงร่างของวิทยานิพนธ์
2. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย จากห้องสมุดสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนรวมทั้งจากเว็บไซต์ต่างๆ

3. ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซีของโรอัลด์ ดาห์ล และมิชาเอล เอนเดอ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัยและเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบของวิทยานิพนธ์

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็กแนวแฟนตาซี

1.6. ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการกล่าวอ้างถึงวรรณกรรมประเภท "Fantasy" ผู้วิจัยจะใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "แฟนตาซี" ซึ่งเป็นคำที่คุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว

2. ในกลุ่มนักอ่านคนไทยจะรู้จักนักเขียนที่ชื่อ "Michael Ende" กันในนามของ "มิชาเอล เอ็นเดอ" เนื่องจากเป็นชื่อที่สำนักพิมพ์ของไทยใช้ในการแปลงานวรรณกรรมของเขาเป็นฉบับภาษาไทย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะขอใช้คำว่า "มิชาเอล เอนเดอ" เพื่อกล่าวอ้างถึงนักเขียนชาวเยอรมัน "Michael Ende" แทน ตามการออกเสียงอ่านในภาษาเยอรมัน

3. คำว่า "Romantic" จะใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "โรแมนติค" ส่วนคำว่า "Classic" ใช้ "คลาสสิก" แทน

4. การแบ่งประเภทย่อยของวรรณกรรมแฟนตาซีตามหลักเกณฑ์ของ Collin Nicholus Manlove แบ่งออกเป็นสองประเภท ประเภทแรก "fanciful fantasy" ใช้ "แฟนตาซีแนวนึกฝัน" และ "imaginative fantasy" ใช้ "แฟนตาซีแนวจินตนาการ" แทน

5. ตามทฤษฎีของ Tzvetan Todorov แบ่งงานที่มีเรื่องราวผิดปกติออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ "the marvellous", "the fantastic" และ "the uncanny" ผู้วิจัยจะใช้คำทับศัพท์ว่า "เดอะ มาร์เวลลัส" "เดอะ แฟนแทสติก" และ "ดี อันแคนนี่" แทนตามลำดับ

6. ในการกล่าวถึงชื่อเฉพาะภาษาอังกฤษอันได้แก่ ชื่อตัวละครและสถานที่จากวรรณกรรมเรื่องต่างๆของโรอัลด์ ดาห์ล ที่ได้นำมาศึกษา ผู้วิจัยจะถอดคำเป็นภาษาไทยโดยอ้างอิงจากฉบับแปลภาษาไทยโดย สาลินี คำฉันท์ ยกเว้นเรื่อง *นิ้ววิเศษ (The Magic Finger)* เป็นฉบับแปลโดย ผุสดี นาวาวิจิต ส่วนคำเฉพาะจากวรรณกรรมของมิชาเอล เอนเดอ นั้น บางส่วนถอดคำโดยอ้างอิงจากฉบับแปลภาษาไทย เรื่อง *จิม กระดุมกับลูคัส คนขับหัวรถจักร (Jim Button and Luke the*

Engine Driver) ฉบับแปลโดยชลิต ดุรงค์พันธุ์ เรื่อง *โมโม (Momo)* ฉบับแปลโดยชินนรงค์ เนียวกุล และ *จินตนาการไม่รู้จบ (The Neverending Story)* แปลโดยรัตนา รัตนดิลกชัย ยกเว้นชื่อสถานที่คือ "Morrowland", "Fantastica" และชื่อตัวละครคือ "Luke" จะใช้ทับศัพท์ "มอร์โรวแลนด์" "แฟนแทสติก้า" และ "ลูก" แทน สำหรับคำว่า "China" ใช้ "จีน" ที่เป็นชื่อประเทศแทน

7. หากในงานเขียนแนวแฟนตาซี คำว่า "primary world" หมายถึง โลกจริง ส่วน "secondary world" หมายถึง โลกจินตนาการ หรือโลกสมมติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย